

**Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych
na wszystkich etapach konkursu przedmiotowego z języka polskiego
dla uczniów klas IV-VIII szkół podstawowych
w roku szkolnym 2022/2023**

Uczestnicy konkursu powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi oraz poszerzającymi treści podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej – w części dotyczącej przedmiotu język polski, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. (www.cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/podstawa-programowa/).

Od ucznia wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej oraz tekstów kultury wraz z odpowiednimi kontekstami biograficznymi, historycznymi, kulturowymi na poziomie dosłownym, metaforycznym i symbolicznym.

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą oraz umiejętnościami z zakresu:

- rozumienia na poziomie znaczeń dosłownych i niedosłownych utworów literackich oraz innych tekstów kultury;
- analizy i interpretacji tekstów literackich z zastosowaniem właściwej terminologii;
- formułowania uzasadnionych sądów i tworzenia komentarza wynikającego z pogłębionego odczytania tekstów kultury;
- przeprowadzenia analizy porównawczej, reinterpretacji mitów i symboli w kontekście współczesności, porównywania funkcjonowania tych samych mitów, motywów w różnych tekstach kultury;
- odczytywania nawiązań do tradycyjnych motywów, wątków, symboli wpisanych w popularną kulturę współczesną (piosenka, film) oraz określanie funkcji takich działań artystycznych;
- uwzględniania w analizie specyfiki tekstów kultury przynależnych do: literatury, filmu, muzyki, sztuk plastycznych;
- budowania wypowiedzi na podstawie wskazanych tekstów kultury – w kontekście takich zagadnień tematycznych, jak np.: rodzina, naród, poczucie tożsamości narodowej, dziedzictwo kulturowe, tradycja, wspólnotowość, poświęcenie, sprawiedliwość, patriotyzm, walka, niepodległość, poszanowanie godności drugiego człowieka, szacunek do przyrody, altruizm, miłość, przyjaźń, wytrwałość, egzystencja, przemijanie, cierpienie, lęk, nadzieja, samotność, wyobcowanie, dom, piękno, prawda;
- tworzenia spójnej wypowiedzi, poprawnej zarówno pod względem językowo-stylistycznym, jak i ortograficzno-interpunkcyjnym – we wskazanej formie (zaproszenie, ogłoszenie, streszczenie, dedykacja, notatka, hasło słownikowe lub encyklopedyczne, opis sytuacji, dzieła sztuki, przeżyć wewnętrznych, charakterystyka postaci, charakterystyka porównawcza, recenzja, rozprawka, opowiadanie, list, przemówienie, wywiad);
- dokonywania działań tekstotwórczych (np. streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki);
- dostrzegania różnicowania słownictwa, w tym słownictwa ogólnonarodowego i słownictwa o ograniczonym zasięgu (archaizmy, kolokwializmy, neologizmy, synonimy, antonimy, eufemizmy, frazeologizmy);

- wyszukiwania środków stylistycznych i określania ich funkcji w tekście (epitet, porównanie, metafora, apostrofa, hiperbola, peryfraz, oksymoron, anafora, epifora, pytanie retoryczne, onomatopeja, zdrobnienie, zgrubienie, powtórzenie, paralelizm składniowy, rym, rytm);
- poprawnego stosowania wybranych pojęć z teorii literatury i wiedzy o kulturze (topos, mit, symbol, parabola, wiersze wolny, biały i sylabiczny, średniówka, przeczutnia, wersyfikacja, styl, stylizacja, gatunki i rodzaje literackie);
- rozpoznawania części mowy i części zdania, dokonywania rozbioru gramatycznego oraz logicznego, określania funkcji składniowych poszczególnych wyrazów;
- określania budowy słowotwórczej wyrazu, tworzenia wyrazów złożonych, odróżniania ich typów, rozpoznawania rodziny wyrazów;
- rozumienia mechanizmów upodobień fonetycznych;
- rozpoznawania typów wypowiedzi, przekształcania określonych konstrukcji składniowych;
- poprawnego stosowania w praktyce zasad ortografii i interpunkcji;
- rozwijania umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy i wartościowania;
- poprawnego stosowania w praktyce zasad ortografii i interpunkcji;
- rozwijania umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy i wartościowania.

LEKTURY

ETAP SZKOLNY

1. Jan Parandowski, *Mitologia* [dowolne wydanie], mity: *Demeter i Kora*, *Dzieje Tezeusza*, *Legendy tebańskie*, *Powrót bohaterów*, *Tulaczka Odyseusza*, *Artemida* [wszystkie teksty dostępne także online].
2. Film: *Klub włóczyków*, reż. T. Szafrński 2015.
3. Zbigniew Herbert, *Historia Minotaura*, *Stary Prometeusz*, [w:] tegoż, *Pan Cogito*, Kraków 2008 [lub inne wydanie; oba teksty dostępne online].
4. Bolesław Leśmian, *Szewczyk*, *Odjazd*, *Zwiewność*, [w:] tegoż, *Poezje wybrane*, Kraków 1974 [lub inne wydanie, wszystkie teksty dostępne online].
5. Wisława Szymborska, *Szkielet jaszczura* (www.poezja.org/wz/Wislawa_Szymborska/57/Szkielet_jaszczura) i *Jarmark cudów* (www.poezja.org/wz/Wislawa_Szymborska/29442/Jarmark_cudow).
6. C. S. Lewis, *Opowieści z Narni. Lew, czarownica i stara szafa*, przeł. A. Polkowski, Poznań 2004 [lub inne wydanie w tym tłumaczeniu].
7. Czesław Miłosz, *Dolina Issy*, Kraków 1989 (rozdziały I- VII) [lub inne wydanie].
8. Adam Mickiewicz, *Świtezianka*, [w:] tegoż, *Wiersze*, Warszawa 1992 [lub inne wydanie, całość dostępna online].

ETAP REJONOWY

1. Fragmenty Biblii Tysiąclecia: Zapowiedź potopu. Arka, Potop (Księga Rodzaju, rozdz. 6 w. 9-22, rozdz. 7 w. 1-24, rozdz. 8 w. 1-19), Wyroki sądowe Salomona (Pierwsza Księga Królewska, rozdz. 3 w. 16-28), Świat stworzony przez Boga, (Księga Rodzaju, rozdz. 1 w. 1-31), Przypowieść o pannach roztropnych i nierozsądnych (Ewangelia wg św. Mateusza, rozdz. 25 w. 1-13, Biblia Tysiąclecia, Poznań 1991).
2. Film: *Dekalog I*, reż. K. Kieślowski 1988 (www.vod.tvp.pl/video/dekalog,jeden,43938768).
3. Juliusz Słowacki, *Testament mój*, [w:] tegoż, *Dzieła wybrane I. Wiersze i poematy*, Warszawa 1987 [lub inne wydanie, całość dostępna online].
4. S. Mrożek, *Artysta*, [w:] tegoż, *Małe prozy*, Kraków 1990 [tekst dostępny online].
5. Rafał Kosik, *Feliks*, *Net i Nika oraz Gang Niewidzialnych Ludzi*, Warszawa 2011 [lub inne wydanie].
6. Piosenka: Lao Che, *Hydropieklówstąpienie* (www.youtube.com/watch?v=GbvjscxglfU).

ETAP WOJEWÓDZKI

1. George Orwell, *Folwark zwierzęcy*, przeł. S. Żuchowski, Warszawa 2021 [lub inne wydanie, najlepiej w tym tłumaczeniu].
2. Jacek Kaczmarski, *Źródło* (<https://teksty.org/jacek-kaczmarski,zrodlo,tekst-piosenki>) oraz *Amanci panny S* (https://www.tekstowo.pl/piosenka,jacek_kaczmarski,amanci_panny_s.html).
3. Joanna Papuzińska, *Asiunia* [audiobook dostępny w serwisie YouTube, czyta Agata Kulesza: www.youtube.com/watch?v=0ZE2gnkkhB8].
4. Adam Mickiewicz, *Lilije*, [w:] tegoż, *Wiersze*, Warszawa 1992 [lub inne wydanie, tekst dostępny online].
5. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, Warszawa 1992 [lub inne wydanie, tekst dostępny online].
6. Piosenka: Organek, *Fotograf Brok* (www.youtube.com/watch?v=-dnIIB2z5ds).
6. Grafika dostępna online: Banksy, *Girl with Balloon – Dziewczynka z balonikiem* [[www.en.wikipedia.org/wiki/Girl_with_Balloon#/media/File:Banksy_Girl_and_Heart_Balloon_\(2840632113\).jpg](http://www.en.wikipedia.org/wiki/Girl_with_Balloon#/media/File:Banksy_Girl_and_Heart_Balloon_(2840632113).jpg)].

LITERATURA POMOCNICZA

1. *Polszczyzna na co dzień*, red. M. Bańko, Warszawa 2006.
2. *Słownik rodzajów i gatunków literackich*, red. G. Gazda, Kraków 2006.
3. W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 1985.
4. *Okresy literackie. Praca zbiorowa*, red. J. Majda, Warszawa 1990.
5. A. Kulawik, *Poetyka*, Kraków 1997.
6. *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 2002.
7. *Nauka o języku dla polonistów*, red. S. Dubisz, Warszawa 2002.
8. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. A. Markowski, Warszawa 2018.
8. *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, red. J. Krzyżanowski, Warszawa 1986.